

*professional and personal development of each adult personality is outlined. Finnish non-formal adult education is associated with a person-oriented learning process, in which adult learners are active consumers of knowledge and skills reproduced not at the demand of the educational system but for personal growth and improvement. On the example of Finnish experience, the main strategies of adult non-formal education for the needs of Ukrainian society are formulated. The fact that human capital is considered to be an important factor in social, economic and political transformations is underlined.*

**Key words:** non-formal education, adult education, Finland, social, economic and political transformations, strategies of Finnish non-formal education, features of adult education, labor market, professional competence, personal development.

УДК 373.211.24/378.14

Миськова Н. М.

### ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ДОШКІЛЬНЯТАМ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК»: АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

*Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх вихователів до реалізації інноваційної освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток». Акцентується увага на ефективності використання аксіологічного підходу до підготовки майбутніх вихователів. Розкрито основні поняття, на яких базується аксіологічний підхід в освіті, наведено види цінностей, якими має володіти майбутній вихователь дітей дошкільного віку. Зроблено спробу проаналізувати складові моделі поведінки дітей дошкільного віку в контексті сталого розвитку та на цій основі окреслити ті загально-гуманістичні (життєлюбство, доброта, любов до ближнього (сердечність), справедливість, совість, глибока повага до людської гідності, терпимість, людяність) та професійно-педагогічні (універсальні, базові гуманістичні педагогічні цінності; цінності професійного володіння педагогічним спілкуванням; цінності, що становлять педагогічну культуру) цінності особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти, що набувають актуальності з означеної проблеми.*

**Ключові слова:** підготовка майбутніх вихователів, сталий розвиток, аксіологічний підхід, цінності, особистісні цінності, загально-гуманістичні цінності, професійно-педагогічні цінності, модель поведінки.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошується на тому, що зусилля органів управління освітою та науково-методичних служб мають бути зосереджені на реалізації стратегічних напрямів розвитку освіти та виконанні перспективних завдань, серед яких видаляють дотримання принципів сталого розвитку. Саме тому пріоритетними стратегічними орієнтирами є оновлення змісту освіти, принципів методичної роботи з кадрами, забезпечення науково-методичного супроводу освітнього процесу, впровадження освіти для сталого розвитку в практику роботи закладів освіти. Тому актуальності набуває завдання підготовки педагогічних кадрів до викладання питань сталого розвитку. Імплементация ідей сталого розвитку в освітній процес закладів освіти передбачає вплив на зміну моделей поведінки здобувачів освіти, а через них – вплив на поведінку, свідомість їхніх батьків. Щоб впливати на дітей, педагог повинен мати відповідні цінності, але заклади вищої освіти, на жаль, ціннісному аспекту не приділяють уваги.

Дослідженнями сталого розвитку в Україні займалися В. М. Боголюбов, І. М. Вахович, З. В. Герасимчук, Б. М. Данилишин, С. О. Криниця, С. А. Лісовський, Л. Ц. Масловська, Л. Е. Піскунова, В. А. Прилипко, А. П. Садовенко, В. І. Серета та багато інших. Не залишається поза увагою дослідження проблеми освіти для сталого розвитку. Досліджені такі аспекти окресленої проблеми: ідеї освіти для сталого розвитку (Г. Х. Брундланд, А. Д. Цимбалару, Л. М. Пилипчатіна, О. І. Пометун, Т. М. Смагіна тощо); ідеї освіти для сталого розвитку дошкільнят (Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна, О. І. Пометун). Так, теоретичні засади освіти для сталого розвитку представлено в публікаціях В. І. Карамушки, О. І. Пометун, І. М. Суценка та ін. Авторами визначено поняття сталого розвитку, основні концепції, визначальні чинники сталого розвитку. У працях І. В. Андрусенко, О. В. Онопрієнко, А. Д. Цимбалару описані також провідні засади освіти для сталого розвитку. Проте проблему підготовки майбутніх вихователів до імплементации ідей сталого розвитку в роботу з дітьми дошкільного віку досліджено недостатньо.

Мета статті – теоретично обґрунтувати необхідність використання аксіологічного підходу в підготовці майбутніх вихователів до реалізації інноваційної освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток».

У спеціальних словниках термін «sustainable» визначається характеристикою процесу або стану, який може підтримуватись невизначено довго, а термін «sustainable development» покращенням якості людського життя при збереженні сталості підтримуючих екосистем. Загалом, ідеться про систему цінностей, складову культурного світобачення кожної людини і суспільства в цілому, яка не залежала б від економічних сплесків чи занепадів, зміни політичної влади, у якій би захист і збереження природи, турбота про людину, її життя і дотримання її прав вважались такими важливими, як і саме життя [5].

Для реалізації ідей сталого розвитку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти Н. В. Гавриш та О. І. Пометун розробили спеціальну освітню програму з методичними матеріалами «Дошкільнятам про ста-

лий розвиток». Автори підкреслюють, що особливості організації освіти для сталого розвитку в дошкільному закладі зумовлені специфікою розвитку психічних процесів дошкільників, їхнім світоглядом, а важливими складовими методики впровадження освіти для сталого розвитку є самопізнання, самонавчання дітей через діяльність, спрямування дітей на прийняття самостійних рішень у повсякденному житті, виконання дій у напрямі сталого розвитку [4]. Автори акцентують увагу на тому, що в процесі такого навчання, змінюється роль педагога: він стає організатором дій дітей, створює умови для безпечного й ефективного процесу навчання [6].

Сталий розвиток охоплює три сфери суспільного життя: екологічну, економічну й соціальну. Таким чином, для забезпечення неперервного сталого поступу цивілізації необхідно виконати завдання переходу від некерованого стихійного розвитку до керованого, гармонійного, стабільного, безпечного за умови збереження біосфери. Поняття сталого розвитку виражає досить просту ідею: необхідно досягнути гармонії між людьми і суспільством та природою. Тобто в майбутньому має сформуватися соціоприродна система, здатна розв'язувати сукупність протиріч, а саме: між природою і суспільством, між екологією й економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між теперішніми і майбутніми поколіннями, між багатими і бідними, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами тощо [3].

О. І. Бондар, В. М. Боголюбов, М. О. Клименко, Т. В. Тимочко та ін., дотримуються думки, що підготовку фахівців для сталого розвитку необхідно здійснювати на базі екологічних спеціальностей, тобто провести трансформацію екологічної освіти, направлену на формування фахівця-еколога нового покоління, який буде на сучасному етапі виконувати провідну роль у втіленні ідей сталого розвитку в різних галузях. Ми не погоджуємося з такою думкою, оскільки аналіз освітньо-професійної програми показав, що у підготовці фахівців спеціальності 101 «Екологія» відсутні навчальні дисципліни, орієнтовані на вивчення вікових та психологічних особливостей дітей на різних вікових етапах, фахових методик навчання, виховання, розвитку, інноваційних педагогічних технологій тощо, що унеможливорює професійну діяльність осіб зазначеної спеціальності саме в освітній галузі.

У 2015 році вченою радою Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України схвалено посібник «Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку», який містить програми спецкурсів за вибором студентів факультетів хімії, біології, географії, факультету початкової освіти та програми навчальних курсів для вчителів у системі післядипломної освіти. Організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти та в початковій, а тим більше, у середній та старшій школі, як і вікові та психологічні особливості здобувачів освіти у цих закладах, суттєво відрізняються. Тому актуальності набуває розроблення програми спецкурсу для майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Н. В. Гавриш та О. І. Пометун підкреслюють, що важливим чинником формування моделей поведінки в контексті сталого розвитку в дошкільнят виступає демонстрація педагогом власних моделей поведінки, орієнтованих на сталий розвиток [6]. Тому вважаємо, що підготовка майбутнього вихователя до реалізації освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток» має здійснюватися саме на засадах аксіологічного підходу, адже, щоб демонструвати моделі поведінки, орієнтовані на сталий розвиток, вихователю слід дотримуватися їх у повсякденному житті. Як свідчать результати дослідження, учинки, орієнтовані на сталий розвиток, притаманні лише 5% вихователів (усього опитано 120 осіб) закладів дошкільної освіти та 1% студентів (опитано 130 осіб) спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Таким чином, щоб поведінка педагога стала зразком у контексті сталого розвитку, у підготовці майбутніх вихователів слід робити акценти на виховання їх особистісних цінностей. Саме на понятті «цінність» базується аксіологічний підхід в освіті.

Аксіологічний підхід у розв'язанні глобальних проблем вищої освіти, на думку С. С. Вітвицької, передбачає виховання гуманістичного типу особистості студента. Найважливішим критерієм гуманізації вищої освіти стають не стільки набуті знання, уміння та навички, скільки усвідомлення й прийняття кожним студентом гуманістичних ідеалів, прагнення до постійного самовдосконалення [2].

Основною дефініцією поняття «цінність» є значущість певних реалій дійсності з точки зору задоволення матеріальних і духовних потреб, інтересів людини; це те, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим. Як зазначає І. Д. Бех, цінностями у філософії, етиці, естетиці, соціології вважається продукт конкретних історичних умов суспільного життя. На кожному етапі розвитку суспільства створюється специфічний набір і структура цінностей. Вони сприяють перетворенню соціальних норм та ідеалів в особистісні принципи життєдіяльності, адже перетворюються у внутрішні спонуки (мотиви) поведінки особистості [1, с. 8].

Т. М. Ткачук відводить особливе місце в системі життєвих цінностей загальногуманістичним цінностям – сукупності загальнолюдських моральних якостей, які утворюють ядро особистості, що визначає її ставлення до світу та інших людей. Майбутній педагог повинен володіти ще й системою гуманістичних цінностей у сучасній освіті. Цю систему Т. М. Ткачук представлено такою трикомпонентною структурою: а) універсальні, базові гуманістичні педагогічні цінності (антропоцентризм, самостійна й творча роль людини, самопізнання, розвиток інтелекту, моральний вплив знання, розвиток здібностей, вільна поведінка особистості); б) цінності педагогічного спілкування (емпація, конгруентність, рефлексія, толерантність, активний підхід, емоційна стабільність); в) цінності, що визначають педагогічну культуру (професійна захопленість, такт, відповідальність). Автор підкреслює, що структура системи гуманістичних цінностей майбутніх педагогів може бути представлена двома підструктурами: 1) загальногуманістичних цінностей; 2) професійно-педаго-

гічних гуманістичних цінностей. До загальногуманістичних Т. М. Ткачук зараховує життєлюбство – головну цінність існування людини й суспільства; доброту – здатність прихильно ставитися до людей, приносити радість і задоволення, щирість у стосунках; любов до ближнього (сердечність) – почуття глибокої сердечної прихильності, відданості; співчуття – здатність ставитися з розумінням, із жалістю до переживань людини, її проблем, турбот; справедливість – здатність до неупереджених учинків та дій відповідно до моральних та правових норм суспільства; совість як тип поведінки людини відповідно до морально-етичних норм людської спільноти; глибока повага до людської гідності – здатність розкривати, розвивати найкращі якості людини; терпимість – моральне ставлення до особливостей інших людей; людяність як вираження принципу гуманізму щодо повсякденних взаємин людей. Професійно-педагогічні гуманістичні цінності – це універсальні, базові гуманістичні педагогічні цінності; цінності професійного володіння педагогічним спілкуванням; цінності, що становлять педагогічну культуру [7].

Освітньою програмою «Дошкільнятам про сталий розвиток» визначено такі дії, моделі поведінки дітей старшого дошкільного віку: вітаюся з усіма; вітаюся в різних ситуаціях; пропоную допомогу і підтримку; прошу про допомогу; дякую за подарунок; дякую за підтримку і допомогу; обмінююсь іграшками; використовую навіть клаптик паперу; закручую кран, коли непотрібно; роблю тоненьку цівку, коли мию; зберігаю подарунки природи; роблю подарунки з природних матеріалів; вітаю зі святами; дарую добрі слова; виготовляю подарунок на День народження; роблю приємну послугу в подарунок. Отже, можемо зробити висновки, що підготовка майбутнього вихователя до реалізації освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток» на засадах аксіологічного підходу має фокусуватись на формуванні професійно-педагогічних, загально-гуманістичних цінностей особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти. Проте вважаємо за необхідне зарахувати до загальногуманістичних цінностей бережливе ставлення до природи як самоцінності. Важливо також пам'ятати, що майбутній вихователь має не просто знати, розуміти та говорити про окреслені цінності, а володіти ними, підтвердженням чого, на нашу думку, будуть конкретні вчинки в контексті сталого розвитку.

Таким чином, саме підготовка майбутніх вихователів до реалізації освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток» на засадах аксіологічного підходу сприятиме формуванню особистісних цінностей майбутніх фахівців, що призведе до появи у їхній поведінці вчинків, орієнтованих на сталий розвиток – чинника формування моделей сталої поведінки в дошкільнят.

Перспективу подальшого наукового пошуку вбачаємо в розробленні програми та визначенні методологічних основ спецкурсу підготовки майбутніх вихователів до реалізації освітньої програми «Дошкільнятам про сталий розвиток».

#### *Використана література:*

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя / С. С. Вітвицька // Креативна педагогіка. – 2015. – № 10. – С. 63–67.
3. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: навчально-методичний посібник для дошкільних навчальних закладів / Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна, О. І. Пометун; за заг. ред. О. І. Пометун. – Дніпропетровськ : «Ліра», 2014. – 120 с.
4. Пометун О. І. Бути чи не бути – ось у чому питання / О. І. Пометун, Н. В. Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2015. – № 3. – С. 4–10.
5. Пометун О. І. Освіта для стійкого розвитку – інновація XXI століття / О. І. Пометун // Освітні коментарі. – 2011. – № 7-9. – С. 2–15.
6. Пометун О. І. Сталий розвиток: стосується кожного / О. І. Пометун, Н. В. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2018. – № 3. – С. 2–15.
7. Ткачук Т. С. Виховання гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів у процесі волонтерської діяльності: дис. ... канд. педагогічних наук: 13.00.07 – Теорія і методика виховання / Ткачук Тамара Сергіївна. – Луганськ, 2012. – 220 с.

#### *References:*

1. Bekh I. D. Vykhovannia osobystosti: U 2 kn. Kn. 1: Osobystisno-orientovanyi pidkhhid: teoretyko-tekhnologichni zasady: Navch.-metod. vydannia / I. D. Bekh. – Kyiv : Lybid, 2003. – 280 s.
2. Vitvitska S. S. Akxiolohichniy pidkhhid do vykhovannia osobystosti maibutnoho vchytelia / S. S. Vitvitska // Kreatyvna pedahohika. – 2015. – № 10. – S. 63-67.
3. Doshkilniatam – osvita dlia staloho rozvytku: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia doshkilnykh navchalnykh zakladiv / N. Havrysh, O. Saprykina, O. Pometun; za zah. red. O. Pometun. – Dnipropetrovsk: «Lira», 2014. – 120 s.
4. Pometun O. Buty chy ne buty – os u chomu pytannia / O. Pometun, N. Havrysh // Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu. – 2015. – № 3. – S. 4-10.
5. Pometun O. I. Osvita dlia stiikoho rozvytku – innovatsiia XXI stolittia. / O. Pometun // Osvitni komentari. – 2011. – № 7-9. – S. 2-15.
6. Pometun O. Stalyi rozvytok: stosuietsia kozhnoho / O. Pometun, N. Havrysh // Doshkilne vykhovannia. – 2018. – № 3. – S. 2-15.
7. Tkachuk T.S. Vykhovannia humanistychnykh tsinnostei u studentiv pedahohichnykh koledzhiv u protsesi volonterskoi diialnosti: dys. ... kand. pedahohichnykh nauk: 13.00.07 – Teoriia i metodyka vykhovannia / Tkachuk Tamara Serhiivna. – Luhansk, 2012. – 220 s.

**Миськова Н. Н. Подготовка будущих воспитателей к реализации образовательной программы «Дошкольникам об устойчивом развитии»: аксиологический подход**

Статья посвящена проблеме подготовки будущих воспитателей к реализации инновационной образовательной программы «Дошкольникам об устойчивом развитии». Акцентируется внимание на эффективности использования аксиологического подхода к подготовке будущих воспитателей. Раскрыты основные понятия, на которых базируется аксиологический подход в образовании, приведены виды ценностей, которыми должен обладать будущий воспитатель детей дошкольного возраста. Сделана попытка проанализировать составляющие модели поведения детей дошкольного возраста в контексте устойчивого развития и на этой основе определить те общегуманистические (жизнелюбие, доброта, любовь к ближнему (сердечность), справедливость, совесть, глубокое уважение к человеческому достоинству, терпимость, человечность) и профессионально-педагогические (универсальные, базовые гуманистические педагогические ценности; ценности профессионального владения педагогическим общением; ценности, составляющие педагогическую культуру) ценности будущих специалистов дошкольного образования, которые набирают актуальность с обозначенной проблемы.

**Ключевые слова:** подготовка будущих воспитателей, устойчивое развитие, аксиологический подход, ценности, личностные ценности, гуманистические ценности, профессионально-педагогические ценности, модель поведения.

**Myskova N. M. Preparation of the future educators for the implementation of the educational program "To preschool children about sustainable development": axiological approach**

The article deals with the problem preparation of the future educators for the implementation of the innovative educational program "To Pre-School Children about Sustainable Development". The emphasis is on the effectiveness of the usage of axiological approach to the preparation of the future educators. The basic concepts on which the axiological approach in education is based have been revealed, the types of values, which the future educator of pre-school children should have to possess, have been offered. The attempt is made to analyze the components of the model of behavior of pre-school children in the context of sustainable development and, on this basis, to outline those general-humanistic (life love, kindness, love for the neighbor (heartiness), justice, conscience as a type of behavior; profound respect for human dignity, tolerance, humanity) and professional-pedagogical (universal, basic humanistic pedagogical values, values of professional possession of pedagogical communication, values that make up pedagogical culture) values of the future specialists of pre-school education that become more and more actual on the mentioned problem.

**Key words:** preparation of the future educators, sustainable development, axiological approach, values, personal values, general-humanistic values, professional- pedagogical values, model of behavior.

UDC 372.881.111.1

Misiura Ya. Yu.

## TEACHING ENGLISH TO GENERATION Z

Due to the formation of a new generation, the approaches and methods of teaching also evolved. The aim of our research is to disclose peculiar features of the Generation Z, generation that is getting its degree at higher educational institutions in Ukraine, and to call attention to a relatively new function of an educator – teacher as an instructor. Specifically, we aim to discover appropriate methods for teaching English to the new generation. In order to define Generation Z, we turned to the following researchers: Linda Nilson, Kaylene C. Williams and Robert A. Page, Eunjung Grace Oh and Thomas C. Reeves. Taking into account recent historical events, social processes and cultural trends in Ukraine, we define Generation Z as socially engaged, self-confident and empowered. Information Age made them high-tech driven, actively involved in social media, ready for self-education and self-development. They are inclined to study independently and to develop their skills using various digital resources. Unfortunately, self-education process among university representatives of Generation Z shows little effectiveness due to lack of particular instructions and assistance from their teachers. We defined following methods to improve independent studying among students: social media as a communication tool, usage of computer programs and online resources, culture of teamwork and project work.

**Key words:** Generation Z, GenZers, instructor, teaching methods, self-education, independent study.

“...Self-confident, extremely social, technologically sophisticated, action bent, goal oriented, service or civic minded, and accustomed to functioning as part of a team. On the flip side, they are also impatient, demanding, stressed out, sheltered, brand oriented, materialistic, and self-centered” [2, p. 11]. Can you guess who we are talking about? Yes, your students.

Every teacher from time to time is looking at his or her students and wondering whether they are listening or not, whether they are interested in the topic being discussed or just waiting until the class is over. There is sometimes a wish to know what learners are thinking about at the moment of teaching and what their opinion about you as a teacher is. The idea of getting inside your students' heads is not odd at all, in fact, it helps you understand them much better, satisfy their learning needs so they could fulfill their potential, and use appropriate learning techniques